

роль у безпековій та економічній сферах, створюючи можливості не тільки для відкритого спілкування, а й для подальшого утвердження майбутньої європейської ідентичності держав-членів. Важливо відзначити і те, що автори посібника критично осмислюють “європейську політику” України, аналізуючи помилки, млявість влади і накреслюючи можливі шляхи прискорення євроінтеграційних процесів (с. 653-659). Не випадково, Директор берлінської Європейської академії Екхарт Штратеншульке стосовно “євро інтеграції” України відзначив, що на 90% українська влада зайнята внутрішньою боротьбою, а на 10% – вимогою “Дайте нам перспективу!” [3, с. 17].

Відзначимо також, що до кожної теми в якості додатків долучені важливі міжнародні документи, в яких висвітлюються ключові проблеми діяльності організацій – ООН, ОБСЄ, а також Ради Європи, ЄС та НАТО та питання їх співпраці з Україною. Зокрема студенти можуть ознайомитись, до прикладу, зі “Статутом Ради Європи” від 5 травня 1949 р. (с. 202-218), з “Планом дій Ради Європи для України 2008-2010” від 25 червня 2008 р. (с. 246-280), зі “Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу”, затвердженою Указом Президента України від

11 червня 1998 р. (с. 703-713), з “Планом дій Україна-НАТО”, прийнятим 22 листопада 2002 р. (с. 830-841).

Дуже вдалими, з дидактичної точки зору, є поєднання викладу матеріалів кожного розділу з додатками, контрольними питаннями та списком літератури до кожної теми. Такий підхід створює цілісність викладу і найбільш зручний для студентів. В якості побажання зауважимо, що у наступних виданнях навчального посібника доцільно вмістити невеликий глосарій, де коротко можна було б подати характер і функції кожної із згаданих у тексті міжнародних організацій.

Суть суспільства знань полягає у тому, щоб не тільки змінювати світ, а інтерпретувати його по-іншому. Автори рецензованої праці, на нашу думку, надали саме таку можливість кожному зацікавленому читачеві.

Джерела та література:

1. Монне Ж. Мемуари. – М.: “Московская школа политических исследований”, 2001. – 664 с.;
2. Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього / За ред. проф. А.І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2009. – 544 с.;
3. Геополитические ориентации населения и безопасность Украины. По данным социологов. – К.: ТОВ “Друкарня Бізнес поліграф”, 2009. – 88 с.

© Іван Воротняк
(м. Чернівці)

КАЛЕНДАРНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ В ПОЛІЕТНІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мойсей А. А. Магія і мантика у народному календарі східнороманського населення Буковини /
Мойсей А. А. – Чернівці: Тов. „Друк-Арт”, 2008. – 320 с.: 16 іл.

Територія Буковини здавна була контактною зоною між слов'янською і фракійською (східнороманською) цивілізаціями. Це доведено археологічними дослідженнями, проведеними на цій території. Протягом тисячолітнього міжетнічного контакту мав місце процес акультурації традиційних культур українців, румунів і молдаван. Нині проблема етнічних кордонів опинилась у центрі уваги не лише етнологів, але й філософів, політологів, соціологів та інших науковців. Існуюча у різних частинах світу тенденція перегляду політичних кордонів без урахування етнічних контактних зон посилює фактор актуальності подібних досліджень.

Монографія Антонія Мойсея є важливим кроком у розробці проблематики етноконтактних зон. Вивчення календарної обрядовості східнороманського населення у постійному компаративному контексті з аналогічними ритуалами їх сусідів – українців, підводять нас до розуміння складного процесу взаємовпливів та взаємозбагачення традиційної культури основних етнічних груп краю. В кінцевому результаті це явище впливає на створення тієї основи взаєморозуміння, яке є характерним для буковинської громади протягом віків.

Рецензована нами праця вже отримала схвальні відгуки на сторінках вітчизняних та закордонних фахових видань.

Коло досліджень А.Мойсея сконцентроване навколо магічних та мантичних обрядів східнороманського

населення буковинської лімітрофної зони у порівнянні з подібними ритуалами в їхніх сусідів – українців Буковини. У ній автор розглянув магічну основу народного календаря: народні прикмети, повсякденна плувіальна практика, обряди калоян (похорон засуши), папаруда, ритуали у виконанні соломонарів-гріндінарів, вірування щодо міфологічних персонажів, здатних впливати на гідроатмосферні явища, Дрегайка, календар дівочих ворожінь.

У першому розділі розглядається джерельно-історіографічна база народного календаря. Хотілося б наголосити на широке коло джерел, різноманітних за походженням, використаних у роботі: писемні джерела XV – першої половини XIX ст.; матеріали архівно-музейних установ України, Румунії, Республіки Молдова (XVIII – XIX ст.); відповіді на анкети, розповсюджені окремими дослідниками або науковими інституціями (XIX – початок XXI ст.); етнографічні антології другої половини XIX – першої половини XX ст.; монографії сіл та роботи, присвячені етнографічним зонам Буковини (XX – початок XXI ст.); фольклорні збірки другої половини XX – початку XXI ст. тощо.

Аналіз історіографічної літератури дозволяє констатувати, що традиційна культура східнороманського населення Буковини, будучи складовою загальноукраїнської проблематики, вивчена не на достатньому рівні. У цьому контексті рецензована

нами монографія Антонія Мойсея є одним з перших кроків фундаментальних досліджень народного календаря румунів і молдаван Буковини, в якій крім інших етнологічних методів, автор використав метод етнографічного картографування, в широкому обсязі подана порівняльна характеристика з календарною обрядовістю українців Буковини.

Другий розділ присвячений вивченню магічних обрядів у землеробському календарі, особлива увага приділена плювіальній обрядовості. Поданий порівняльний аналіз основних елементів та символіки в обрядовості свята Синзиєне-Івана Купала у східнороманського та українського населення Буковини. Важливими видаються висновки до яких дійшов дослідник: наявність плювіальних обрядів залежить від географічної та кліматичної зональності регіону.

У третьому розділі автор звертається до маловивченої тематики. Мова йде про комплекс матримоніальних ворожінь, які були поділені на оказіональні, колективні (з предметами домашнього та господарського вжитку, з ритуальними стравами, пов'язані з водою, за рослинами, за лічбою, за випадковими словами, обряди імітації сівби та ін.), індивідуальні (ворожіння з люстерком, обручкою, з папірцями, кажаном, звертання до зірок та ін.), складні обряди з більш глибокою магічною основою. Результати досліджень привели автора до твердження

про наявність комплексу, календаря дівочих ворожінь як самодостатнього обрядового дійства, якому притаманні власні символіка та атрибутика.

Книга оснащена 13-ма етнографічними картами, на яких була визначена категорія найбільш характерних магічних та мантичних практик, існуючих на території проживання східнороманського населення Буковини, а також таких, на прикладі яких найбільш яскраво можна було б проілюструвати процес румуно-українського взаємовпливу. Публікується також серія фотографій – реконструкції основних етапів, складу учасників та символіки плювіальних обрядів калоян, папаруда, Дрегайка за джерельними матеріалами.

Вперше в українській історіографії у роботі здійснена спроба типологізації, дослідження символіки та семантики таких магічних обрядів, як калоян (похорон засухи), папаруда, ритуалів повсякденної плювіальної практики та ін. у румунів та молдаван Буковини. До наукового обігу введені матеріали музейно-архівних установ України, Румунії та Республіки Молдова, а також польові етнографічні матеріали, зібрані під керівництвом автора на території Чернівецької області України та Сучавського повіту Румунії протягом 1997 – 2007 рр.

Книга розрахована на істориків, етнологів, мовознавців, працівників музеїв та широке коло читачів, які цікавляться історичним минулим.